

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XV. Romana cambii de Vanninis. Stante pacto, quod super cambiorum justificatione stetur libro & scripturæ ipsius creditoris, An hic teneatur suum librum, seu scripturam exhibere, atque exinde ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

continere nimium rigorem, ideoque censuit spectari debere effectum utilitatis, quam exinde negotium de facto reportavit.

Aliquod hujus partis gravamen, inspecta veritate, adfuisse videbatur circa punctum indigentiae ac admissionem cambiorum intempestivorum, quoniam debitum maturabat in fine mensis post cujus terminum, adhuc aliquorum dierum spatio debitores & partitantes gaudere solent, & tamen negotium positum erat sub cambijs illarum nundinarum, pro quibus octo diebus antecedentibus clausum erat negotium; Et quod magis est, positum ac tentum fuit sub cambijs pro summa scutorum 17. m. excrefcente debitum & anticipatè soluta, & deinde pro altera scutorum 30. m. soluta de mense Julij, ideoque posita sub cambijs nundinarum Augusti pro debito maturante in fine mensis Septembris, quibus casibus omnes juris regulæ resistebant dum facultas data socio, præcisè restricta erat ad casum indigentiae, & quando cum venditione locorum montium alias consuli non posset. Verum in his Camera egrediendo fortè cancellos legales processit cum quadam non cripta æquitate, ex eo quod partitarius urgentibus belli necessitatibus & per Summi Pontificis nepotem rogatus & requisitus, denegare non poterat dictam solutionem quamvis in parte anticipatam, cum Principum & Dominantium preces vim jussionis habere viderentur, ex ijs, quæ in terminis precum & instantiarum ejusdem Nepotis regnantis habentur in *Romana legitime 22. Junij 16. 10. Duno zetto inter suas decis. 584* multò magis ubi belli necessitas & publica ratio urgebant; Licet autem ista consideratio in abstracto haberet probabile fundamentum, in concreto tamen cessabat ex facto, cum dictæ anticipatæ solutiones aliæque urbanitates fuissent ultionæ ad captandam gratiam, ac facilitandam aliquid socij fortunam, ut eventus docuit, ideoque justum non videbatur ut id licitum esse debuerit cum aliena jactura, atque in hoc mihi verè videbatur consistere gravamen; quoniam Princeps habet quidem jus cogendi debitorem ad solutionem antè tempus, sed subducto eo quod interest anticipatam solutionem fieri, ergò tantum abest quod negotium potuerit pari cambiorum damna, quod potius debitum debuerit minui.

ROMANA
CAMBII
DE VANNINIS
PRO

JOANNE MATTHÆO OLIGNANO
CUM
PETRO VANNINO.

*Casus disputatus coram A. C. & in Signatura
resolutus ut infra.*

Stante pacto, quod super cambiorum justificatione stetur libro & scripturæ ipsius creditoris, An hic teneatur suum librum seu scripturam exhibere, atque exinde justificare cursum & realitatem cambiorum, quamvis exhibeat spaccia, & faciat justificationem per litteras reditus.

Card. de Luca de Cambijs

S U M M A R I U M.

- 1 *Fæli series.*
- 2 *Quando exceptio usurarum retardet repetitionem sortis.*
- 3 *Ad justificationem cambiorum sufficiunt litteræ reditus.*
- 4 *An admittantur aliæ species justificationum sine litteris.*
- 5 *An ex pacto justificatio fieri possit cum solis libris creditoris.*
- 6 *Et quatenus id non sufficiat, nùm data aliunde justificatione, teneatur creditor stante, dicto pacto justificare etiam cum libris.*
- 7 *An facultas cambiandi vel mandatum susceptum ad cambiandum expiret per mortem.*

DISCURSUS XV.

Relaxato mandato per A. C. ad instantiam Olignani contra Vanninum pro sorte principali scutorum mille aurei, & quodam residuo cambiorum, prævia istorum justificatione cum litteris responsivis vulgò nuncupatis *del ritorno*, interposita per debitorem appellatione in Signatura ad effectum gustandi de justitia vel injustitia, ex cuius respectivè summo resultare solet rescriptum cum clausulis translatis executionis vel sine respectivè, deducebatur per eundem appellentem injustitia ex defectu justificationis, vel quia litteræ non essent benè recognite, vel quia illæ non sufficerent, nisi etiam exhiberentur ex parte creditoris libri, ex quibus illæ adminiculatæ remanerent, vel saltem alia concurrerent adminicula tollentia suspicionem antidatæ, & quod de præsentis confici potuerint, potissimè dum in instrumento cambii aderat pactum, ut super eorum realitate & cursu stari deberet libris ipsius creditoris, quem ita dicebant scribentes in contrarium in se assumpsisse onus conficiendi ac retinendi librum proinde exhibendum.

Et huic exceptioni addebant alteram expirati mandati seu facultatis datæ ad cambiandum per mortem Joannis Andreae Olignani, cum quo contractus initus erat, & ex cuius persona Joannes Matthæus nepos tanquam hæres agebat.

Objectum non benè factæ justificationis litterarum de facil sublatum fuit, quoniam in hoc Signatura rescripsit A. C. ut iterum audiat, & denuò recognoscere faciat spaccia pro tollendis suspicionibus, quæ dabantur adversus testes super dicta recognitione examinatos, qua recognitione plenius & clarius sequuta, cum judex iterum decrevisset mandati expeditionem, denuò adita fuit Signatura super dictis alijs punctis, quæ rescripsit de appellatione in Rota, cum clausula *si quid exequendum*, quod rescriptum in effectu aliud non produxit nisi dictam dilationem, quoniam debitore velesus hæredibus non curantibus infra biennium acta transportare, ob appellationis desertionem executio consumata fuit, adversus quam se opposuit ejusdem debitoris uxor creditrix pro ejus dote quamvis posterior potioritatem prærendens in bonis executis tanquam postea quæsitis, & hoc reddidit de facto inane dictæ executionis effectum, atque in hoc statu causa pendet.

Pro creditore scribens, cum sensu etiam veritatis, parùm probabile dicebam hoc rescriptum saltem circa sortem principalem, quoniam vel

D 2

excep.

exceptiones verè nullam substantiam habebant, vel negari non poterat esse satis turbidas, quod sufficit, ut exceptio imputationis cambiorum jam solutorum in sortem principalem retardare non possit istius restitutionem; Licet enim juxta firmata *dec. 69. par. 9. rec.*, Rota & Curia in ea resideat opinione, quam ego quoque probabiliorum censeo, quod usura indebita repetenda non sint cum ordinaria actione conditionis in debiti, ut aliorum est opinio, sed extenuent sortem ipso jure, quoniam in materia usuraria compensatio non intrat ope exceptionis, neque expectat debitoris oppositionem, quæ juris ministerio illicè inesse dicitur; Attamen id procedit, ubi certum est usuras seu accessiones solutas esse usurarias & indebitas ex ipsorum actorum inspectione, quia nempe in proposito cambiorum nulla datur eorum justificatio; Secus autem ubi id prærenditur per exceptiones dubias & altioris indaginis, cum tunc præsumptio potius urgeat pro validitate cambiorum solutorum, quia nemo præsumitur jactare suum, ideoque talis turbiditas operativa solum est circa ipsa cambia decursa, & non soluta, super quibus creditor processum executivum intentasset, secus autem circa sortem principalem certam & liquidam, quoniam esset retardare executionem debiti liquidi & certi per exceptionem turbidam & illiquidam, ut ita distinguendo firmatur præsertim per *Rotam in Romana pecuniaria 18. Junij 1646. & 7. Junij 1647. coram Corrado, utrobique in fine 23. Martij 1648. coram Meltio & in alijs*, & hæc est consueta praxis Signatura.

Revera tamen neque turbida dici poterant exceptiones, sed potius clara videbatur earum insubstantia, quoniam quatenus pertinet ad punctum justificationis, nimis receptum est in Rota & Curia, ad illam sufficere solas litteras responsivas seu redditus vulgò nuncupatas *del ritorno*, quæ per necessarium antecedens præsupponunt alias nullas vulgò nuncupatas *dell' andata*, penes responsales remanere solitas, idè non defacili habentur, ut *dec. 304. num. 2. in fine par. 4. recent. dec. 274. n. 6. par. 5. dec. 171. num. 1. par. 7. Romana discussio 26. Junij 1630. coram Coccino, Romana cambij 19. Junij 1651. coram Rojas* inter suas *decis. 457. in quibus in specie absque libris vel alijs adminiculis*; cum solis litteris prædictis justificatio admittitur.

Et licet apud *Buratt. decis. 603. Merlin. dec. 636. Romana cambij prima Julij 1658. Meltio, alia Romana cambiorum 14. Junij 1660 coram Verospio*, & in plerisque alijs, quæ per scribentes cumulabantur, ad ejusdem realitatis justificationem habita fuisset ratio de libris creditoris vel mercatoris, qui cambium giravit, legaliter & mercantiliter tentis, sive de alijs adminiculis, quorum plura in proposito ponderata habentur in *Romana cambij de Sfortij disc. 6.* Attamen id fuit ad superabundantiam, ac forsitan ad supplendam aliquam exceptionem, quam juxta individuorum casuum particulares circumstantias litteræ pati possent, non tamen inde sequitur id esse præcisè necessarium, quoniam *Pius V.* in ejus Constitutione 118, sola litterarum transmissione cum subsequuta effectuione per litteras responsivas probata contentatur neque ullibi cautum est, creditorem teneri ad libri confectioem.

Institabant scribentes in contrarium super pacto, per quod dicebant creditorem suscepisse istud onus, quod aliàs de jure sibi non incumbere admittent, sed verè vanum fundamentum erat, quoniam cum juxta plurimum opinionem extrâ Curiam Romanam fortè magis communiter re-

ceptam stante pacto, soli libri creditoris vel cam-
foris deputati sufficiant ad justificationem, ut late
firmant Rovit cons. 103. lib. 2. Turri. disp. 3. q. 10. n. 12.
& habetur sæpius deductum *hoc titulo*; Idcirco ex
consueto notariorum formulario istud pactum pro
majori cautela & in gratiam creditoris adjici solet,
qui potuit non uti, ut punctualiter practicatum ha-
betur apud *Merlin. d. dec. 636. post num. 1. vers. Nec*
in presenti, ubi in puncto hoc objectum tollitur;
Esset enim aliàs contra principia retrorquere in o-
dium & præjudicium id quod pro favore, ac ma-
jori cautela creditoris in pactum deductum est, &
sic libri quatenus per creditorem vel scripturalem
conficiantur, satis quidem prodesse possunt etiam
retenta opinione Rotæ & Curia, pro supplendis
quibuscumque exceptionibus vel defectibus, quæ
circa litteras adesse possent, Nullatenus verò di-
cendum est eos esse necessarios, quoniam rectè ne-
gligere possumus id quod ad nostram potiorum
cautelam introductum est.

Quo verò ad aliud objectum expirationis man-
dati per mortem creditoris, deducebam eadem,
quæ in *Romana cambiorum disc. 2. & in Camerin.*
disc. 4. & in alijs hoc titulo sæpius deducta sunt, di-
stinguendo scilicet inter mandatum voluntarium,
quod in solam gratiam mandantis principaliter
suscipitur, itaut mandatarius, infitoris & ministri
potius personam gerere dicatur, & mandatum
necessarium datum à debitore creditoris in rem
propriam, Istud enim est irrevocabile, donec se-
quatur debiti restitutio, undè si non suffragatur
revocatio expressa, minus suffragari potest tacita &
præsumpta resultans ex morte debitoris, quia nun-
quam majoris operationis potest essetacitum &
præsumptum quam expressum, Atque hæc est di-
stinctio plana, cum qua passim in foro proceditur,
potissimè quia hujusmodi facultates cambiandi,
quæ creditoribus dantur ut plurimum continent
clausulas cæteratas importantes stipulationem
pro hæredibus &c.

ROMANA

CENSUS

PRO

FRANCISCO SAULIO
ET CONSORTIBUS.

CUM

DUCE SFORTIA.

Casus decisus per Rotam pro Sfortia.

De cambijs limitatis cum pacto, ut debi-
tore aliquid non adimplente cesset li-
mitatio, ità ut debeantur cambia cur-
rentia, nùm valeat, Et quatenus sic, àn
facto casu non implementi, requiratur
nova debitoris interpellatio, vel An
per subsequentem receptionem imple-
menti censeatur id remissum, ità ut non
debeantur cambia nisi ad rationem li-
mitatam,